

צילום: אייל מרגולין/גי'ני

"התיישבתי על הטופולב מאחור, העברתי את המתג למצב של ירי הטיל, ויריתי". אמנון ארד

משה ביטמן: "האזור היה בית מטבחיים קשה ביותר. דבר אחד שלא אשכח הוא את הפינוי של ראובן, שרק כמה דקות קודם הלך לציד שמח וטוב לב, ועכשיו היה שרוף כולו. הוא לא היה בהכרה, אבל עדיין חי. אני ועוד מישהו נשאנו אותו על הידיים"

הטייס אמנון ארד: "מבחינתי, התוצאות שהיו צריכות להיות הן שאני אכגע בטופולב ושהוא יתרסק, כי רוב השטח מתחתיו היה פתוח. המטוס גם היה בגובה רב יחסית, כלומר לא היה ברור לאן הוא ימשיך והיכן יתרסק"

על ידי הבקרה. הם אמרו לנו, 'טוסו לכיוון מזרח, יש מטוס אויב בשמי ישראל'. לא היה ברור של איזו מדינה המטוס ומאיזה דגם.

"המראתי עם אבי לכיוון מזרח. באותה תקופה לבי קרה היה קושי לאתר ולראות מטוסים שטסו בגובה נמוך, אז ברחבי הארץ היו פוזורים תצפיתנים, שהיו מקושרים לבקרה. התצפיתנים דיווחו לבקרה על מטוס רבי-מנוע, ומהבקרה שלחו אותנו בהתחלה לכיוון שכם, ואז לנתניה, ואז שוב לשכם, ואז לים. "לאבי נגמר הדלק, והוא חזר לבסיס. גם אני כבר הייתי בדרך חזרה, וממש בהכנה לקראת הנחיתה ברמת דוד ראיתי מטוס גדול עובר מעל הבסיס ופונה לכיוון מגדל העמק. כשהוא ביצע את הפנייה, אני בעצם הייתי מאחוריו, כי הגעתי מכיוון הכרמל. הייתי כבר בקשר עם המגדל, בתצורת טיסה לקראת נחיתה, אבל הם אמרו לי שזה הטופולב העיראקי שחיפשנו. "נכנסתי מאחוריו, כשבאותו זמן יורים עליו נ"מ מהבסיס. המטוס היה מחוץ לטווח שלהם, כי בזמן אותו ירי הוא טס בגובה קילומטר בערך, והפגזים התפוצצו לפני שהגיעו אלינו. ראיתי את הכדורים שלהם מתפוצצים באוויר. נזהרתי גם אני שלא יפגעו בי והתחלתי להתכונן ליירוט.

"היו לי שני טילים מסוג שפריר 1 של רפא"ל, זה טיל שאני הייתי שותף לטיסות הניסוי והפיתוח שלו. החיסרון שלו הוא שההפעלה שלו התבצעה באמצעות ההרק שמפעיל גם את תותחי המטוס, והיה מפסק שהיית חייב להעביר בין מצב תותחים למצב שפירה. "התיישבתי על הטופולב מאחור, העברתי את המתג למצב של ירי הטיל, ויריתי. כשראיתי שהטיל יוצא לכיוון הטופולב, הכנסתי את הראש כדי להחליף בחי וזה את המפסק ולעבור למצב תותחים, וכשהסתכלתי שוב, ראיתי את הטופולב עושה מין חצי גלגול כזה, ומתנגש בקרקע. לא ראיתי את הטיל פוגע בו, אבל זה היה בערך חצי דקה אחרי שיריתי, אז מבחינת הזמנים זה הסתדר היטב. הטיל פגע בו.

"הייתי במהירות שנקראת מהירות סגירה, שזו מהירות גבוהה, כלומר בעודף מהירות לעומת הטיי פולב. אחרי שראיתי אותו מתרסק נסקתי למעלה ויצאתי לכיוון אחר. דיווחתי לבסיס על הפגיעה וניחתי. הייתי מאושר שפגעתי, כי הייתי שותף בפיי תוח הטיל הזה, שהיה אחד מטילי הנ"מ הראשונים שנורו בחיל האוויר.

"לא ראיתי היכן המטוס פגע. אחרי כמה זמן שמעתי תיאוריה, שלפיה הטייס העיראקי ניסה לרסק

הישראליים, שחזרו מתקיפה במדינות ערב. מה שגרם למסקנה השגויה היה כנראה העובדה שאין זה אופייני למטוס יחיד לצאת לגיחת תקיפה, ולכן יש להניח שהוא משתייך ללהק ששב מתקיפה. בדעבה, דווקא העובדה שמדובר במטוס יחיד היתה אמורה להדליק את הנורות האדומות.

בשעה 06:00 לערך חצה הטופולב את גבול ישראל, באזור טול כרם. הוא המשיך ללא הפרעה מערבה, לעבר מישור החוף. כשהגיע מעל לעיר נתניה כבר היה ברור לחיל האוויר שמדובר במטוס עוי. דיווח על המטוס העומד להפציץ הועבר להג"א, וברחבי העיר נשמעה אזעקה.

המטוס הטיל שלוש פצצות גדולות ברחוב הרצל שבמרכז העיר, אולם למרבה המזל, הן לא התפוצצו, בגלל שגיאה של אנשי הקרקע העיראקים, שלא חימשו אותו כראוי לפני המראתו.

למרות זאת, מהרסיסים בנפילת הפצצות נהרגה ויולט דיין בת ה-37, אם שלושה, ששהתה באותה עת במרפסת ביתה. היא זירזה את בני המשפחה לרוץ למקלט, אבל לא הספיקה להיכנס בעצמה, ונהרגה במקום. הפצצות גרמו גם לפציעות של חמישה עובדי אורח ולנזק גדול לביניינים. בשלב זה, כשזוהה הטופולב מעל שמי נתניה, נשלח לכיוונו זוג מטוסי מיראז' חרמ-ושוביים מטיסת 117, שהיתה ממוקמת בבסיס רמת דוד שליד מגדל העמק. הטייס העיראקי עשה את דרכו לכיוון הבסיס, אבל לא זיהה אותו ופתח בירי מקלע על מנחת מגידו, שבו הוצבו מטוסי רמה. אחר כך ביצע הטופולב סיבוב בגובה נמוך, כדי לבצע יעף תקיפה נוסף, ותוך כדי סיבוב חלף מעל לשרה התעופה של רמת דוד. המקלען האחורי במפציץ זיהה את מסלולי השרה ופתח באש מקלעים לעברם. סוללות הנ"מ בבסיס ירו עליו, והוא נפגע מאש תותח נ"מ ישראלי מדרגם בופורס L-70 ועלה לגובה גבוה יותר.

במקביל, התמקם מאחורי הטופולב אחד משני מטוסי המיראז' שהונקו לעברו, שהוטס על ידי אמנון ארד. "בבוקר 6 ביוני הייתי בכוננות ליירוט כלי טיס עוינים, אם יחדרו למרחב האווירי של ישראל", מספר ארד (80), בן קיבוץ כפר גלעדי שבו הוא חי גם היום. "בסביבות 06:00 הוזנקנו, אני והטייס הנוסף אבי לניר,

ולהתגלות. אני הייתי בדרך מהמקלחת בחזרה למאהל יחד עם עוד שלושה חברי, בהם ראובן טל מקיבוץ מגידו, שהיה רמות מרכזית מאוד בפלוגה. באמצע הדרך נזכרתי ששכחתי את המגבת במקלחת, וזה כנראה מה שהציל את חיי. התחלתי לחזור לכיוון המקלחות, כשפתאום ראיתי מעלי צל ענק. "גדלתי בדרום תל אביב, וכילד בן 8 חוויתי כמה פעמים את הפצצות המטוסים המצריים על העיר במלחמת השחרור, שבהן נהרגו כ-200 אזרחים ומאות נפצעו. הפצצה אחת אני זוכר במיוחד, זו שהתרחשה ב-15 במאי 1948. מטוסי ספיטפייר מצריים טסו בשמי העיר והפציצו את אזור התחנה המרכזית. שיחקתי אז עם חברים מחוץ לבית וחשבתי שהצל של המטוסים הוא של להקת יונים ענקיות במיוחד. אדם שלא הכרתי תפס אותי בעורף ולקח אותי בריצה למקלט הסמוך. רק מאוחר יותר הסבירו לי שאלה היו מטוסי קרב. "צילו של הטופולב שראיתי בשמיים מעל הבסיס הזכיר לי מייד את זה של המטוסים המצריים שראיתי בילדותי, ואיך שראיתי אותו מתקרב מעלינו רצתי בטירוף לכיוון הנגדי. אפילו לא הספקתי לצעוק משהו כדי להזהיר את החברים שלי, הייתי פשוט מתוכננת כמו רובוט ורצתי בכיוון ההפוך מהכיוון שאליו הלך הצל.

"אחרי כמה שניות היתה התפוצצות איומה. עפתי באוויר, ואז התחיל הגיהנום של דנטה. ראיתי אנשים רצים עם מדים בוערים, אנשים שפניהם עלו באש. הכל התמלא בעשן סמיך, ואי אפשר היה לראות כלום. "חבר מקיבוץ דליה, יוקי גרוסמן, שהיה מוצב בסורללת הנ"מ בבסיס מגידו הסמוך וירה על הטופולב מהקרקע, סיפר לי שהפטרייה שעלתה ממקום ההתרסקות היתה כל כך ענקית, שזה נראה לו כמו פצצת אטום. המטוס התפוצץ על מצבור חביות הדלק, וזה בעצם מה שגרם לפיצוץ הענק ולפטריית העשן, שהיתמרה לגובה וראה אותה בכל האזור.

"מעוצמת ההדף עפתי לתעלה והתחפרתי בקרקע. חפרתי בציפורניים גומחה, כשמסביב פיצוצים ורעש של תחמושת מתנפצת. אני זוכר שהיו כמה רגעים שאפילו לא היה לי מושג איפה אני נמצא, איפה ימין ושמאל ואיפה הצפון והדרום. לא הייתי במרחק גדול ממקום הפיצוץ. לקח לי זמן להתאושש מההלם, מהעצקות ומהתופת שראיתי שם.

"ברגעים האלה כל דקה נראית כנצח, אז אחרי מספר נצחים כאלה התחלתי להבין מה קרה. כשנהיה שקט מסביב קמתי, יצאתי מהגומחה שלי והצטרפתי לכוחות החילוץ, שהגיעו ברכבים מעופלה, מיישובי הסביבה ומהבסיסים הסמוכים במגידו וברמת דוד.

"כל האזור היה בית מטבחיים קשה ביותר. באמת משהו נורא ואיום. דבר אחר שלא אשכח משם הוא את הפיינוי של ראובן, שרק כמה דקות קודם הלך לציד שמח וטוב לב, ועכשיו היה שרוף כולו. הוא לא היה בהכרה, אבל עדיין חי. אני ועוד מישהו נשאנו אותו על הידיים לאמבולנס שהגיע לשטח.

"בבית החולים קבעו שיש לו יותר מ-90 אחוזי כוויות, וכעבור כמה ימים הוא נפטר. ראובן היה אחת הדמויות המרכזיות בפלוגה. הוא היה בנו של יוסף טל, פרופסור למוסיקה שוכה בפרס ישראל, והיה ספורטאי מחונן בכדורגל, כדורעף וכדורסל וגם אתלט מצטיין. באמת משהו מיוחד".

לאסון במחנה עמוס קדמה דרמה גדולה. בשעות הבוקר המוקדמות קלטו מערכות המכ"ם הישראליות מטוס בורד, שטס מעל ירדן לכיוון ישראל. אנשי הבקרה סברו בטעות שמדובר באחד ממטוסי הווטור

